

Rovnováha v naší krajině

Jak jí lze dosáhnout novelou zákona o myslivosti

Nedojde-li urychleně k nastolení rovnováhy mezi stavy spárkaté zvěře a stavem lesních porostů, skončí miliardy investované do obnovy lesů v žaludcích přemnožené zvěře. Druhově pestré a odolnější lesy se beze změn nepodaří vypěstovat.

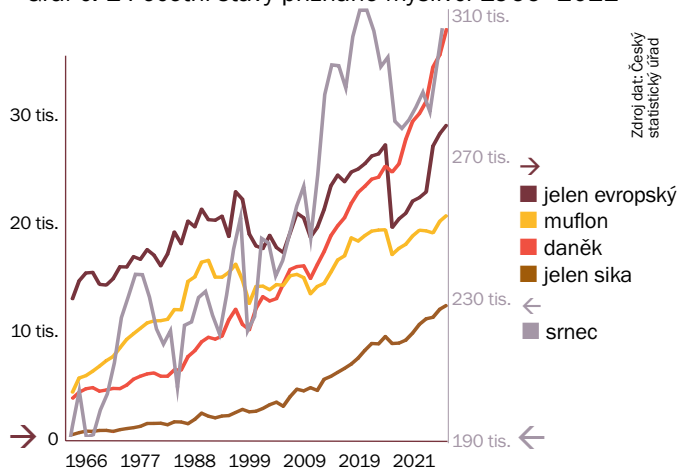
Novela zákona o myslivosti musí obsahovat skutečná řešení: důsledné změny ve způsobu plánování lovu, posílení práv vlastníků pozemků a další důležité úpravy. Neměla by zapomenout ani na omezení ilegálního lovu chráněných druhů živočichů.

Spárkatá zvěř v českých lesích

Jelení a srnčí zvěř do českých lesů přirozeně patří. Podobně jako koroptve, poštolky, ježci nebo kuny splňuje důležitou funkci v ekosystému. Naši předkové však do českých lesů dovezli další, exotické druhy – hlavně muflony, daňky a jelena sika. Zásadní problém tkví v přemnožení původní i nepůvodní spárkaté zvěře, místo regulace se ale stavy zvěře naopak zvyšují. Jelení populace mnohde dosahují až patnáctinásobku přírodního stavu, přičemž myslivci přiznaný počet jelenů a laní se u nás mezi roky 1966 a 2021 více než zdvojnásobil. Populace nepůvodních druhů narostla ještě více: přiznaný počet daňků za stejné časové období stoupl desetinasobně, jelena sika téměř třicetkrát! Přiznaný nárůst počtu prasat divokých je dokonce více než jedenatřicetnásobný.

Všechna dostupná data ukazují, že současné počty zvěře jsou výrazně větší než kolik myslivci vykazují a než je krajina schopna nekonfliktně uživit. Graf č. 2 ukazuje, jak se u vybraných druhů spárkaté zvěře liší vykazované počty zvěře od skutečnosti. Porovnává tzv. normované stavy (tj. legislativně maximálně možné) s počty zvěře oficiálně přiznané mysliveckými sdruženími a minimálními reálnými stavy. Reálné početní stavy jsou vypočteny metodou zpětného propočtu podle vzorce Ministerstva zemědělství, tedy na základě výše odlovu za poslední tři roky a poměru pohlaví v populaci. Grafy potvrzují absolutní selhání dosavadního systému mysliveckého hospodaření. Pouze u srnčí zvěře reálné počty nepřekračují normované stavy.

Graf č. 1 Početní stavy přiznané myslivci 1966–2021

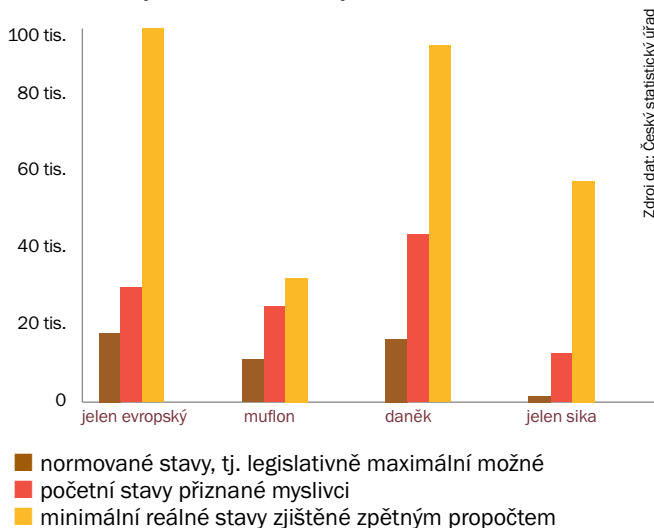

Škody v lesích

Spárkatá zvěř dle Inventarizace škod zvěří, která byla zpracována pro Ministerstvo zemědělství v roce 2015, v průměru poškodila 58,7 % mladých stromků. To je o 15 % více než v roce 2010, přičemž se odhaduje, že tento trend dále roste. Listnáče a jedle (tzv. meliorační a zpevňující dřeviny) zvěř okusuje více než smrky – průměrně je jich poškozeno 63%. Na polovině území republiky je poškozeno více než 75 % mladých listnáčů a jedlí a na čtvrtině území republiky zvěř poškodila dokonce téměř všechny mladé listnáče a jedle (konkrétně 97 %). V roce 2020 měla proběhnout další inventarizace škod, která se opakuje v pětiletém intervalu, Ministerstvo zemědělství ji však nenechalo zpracovat. Některé stromky lze ochránit oplocením, obalováním vršků jednotlivých sazenic nebo natíráním proti okusu. Tato opatření jsou však velmi nákladná a jen pomítně řeší důsledek,

nikoliv plošnou příčinu problému. Současné obrovské plochy po rozpadu smrkových lesů, na kterých je třeba umožnit obnovu lesa, oplotit nejde. Stejně tak není možné ochránit většinu přirozeného zmlazení, tedy stromků vyrůstajících ze semen. V současné době zvěř většinu přirozeného zmlazení spase.

Graf č. 2: Myslivecké statistiky versus realita

Ekonomické ztráty

Spásání stromků a především loupání kůry způsobuje velké finanční ztráty. Lesníci je odhadují přibližně na 7 miliard korun ročně. Jde o přímé zničení či poškození okusem (řádově desítky milionů Kč ročně), poškození ohryzem a loupáním (cca 1 miliarda Kč ročně), vícenáklady na ochranu (stavby oplocenek atd. – cca 1 miliarda Kč ročně), poškození kvality, a tím horší zpeněžení dřeva (několik miliard Kč ročně). A nejde o konečné částky – třeba zmíněné spásání přirozeného zmlazení vůbec nejde vyčíslit. Vlastníci ovšem mohou žádat o náhradu jen u zlomku těchto škod. Vyhláška č. 55/1999 Sb. o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích většinu skutečných škod nepostihuje. Proto také například Českomoravská myslivecká jednota v diskusích oponuje, že vyčíslované škody jsou „pouze“ v řádu desítek milionů korun ročně.

Ekologické důsledky

Nadměrné poškozování mladých stromů zvěří má velmi závažné ekologické důsledky. V lesích často nemohou růst jiné dřeviny než ty, které vysadí a nákladně chrání lidé. Okusování brání takzvané přirozené obnově, tedy odrůstání semenáčků, jež jsou pro les vhodnější a pro majitele lesů značně levnější. Proto 82 % nových stromků v našich lesích tvoří nákladnější umělá výsadba. Přitom lesy vzniklé z přirozeného zmlazení jsou odolnější než ty z umělé výsadby. Potenciál přirozené obnovy je přitom obrovský. Jak dramatický je to problém, ukazuje porovnání možnosti přirozené obnovy lesů v oplocených plochách s omezeným přístupem zvěře a mimo ně. Například v oploceném kusu lesa u Sv. Anny v Brdech bylo monitoringem zjištěno, že v oplocence je 6 088 stromků z přirozeného zmlazení na hektar a mimo oplocenku 1 666 kusů na hektar. Jedle přitom bylo v oplocence 24 % a mimo oplocenku žádná. Malých listnáčů bylo v oplocence 60 % a mimo ni 7 %.

Zvěř spásá přednostně listnáče a jedle – tedy dřeviny, které potřebujeme do lesů naléhavě vrátit kvůli postupné přeměně umírajících smrkových monokultur na smíšené porosty. V důsledku spásání však může v budoucích lesích znovu zůstat z původně smíšené výsadby zase jenom smrk. Přemnožení spárkaté zvěře ochuzuje ekosystém i v jiných ohledech. Výzkumy potvrdily, že nadměrné spásání ničí přirozenou strukturu lesa a připravuje o domov mnoho druhů ptáků. Těm zároveň ubývají zdroje potravy. Spárkatá zvěř ničí plošným vypásáním byliny, včetně ohrožených druhů. Silně poškozené jsou i naše národní přírodní rezervace. Vědci z brněnské Lesnické a dřevařské fakulty zjistili, že zvěř spásala většinu listnatých stromků na Pradědu a v dalších rezervacích. O svůj domov tak přichází nespočet dalších druhů zvířat a rostlin, které ke svému životu les potřebují. Upřednostňovat pouze určitou skupinu zvířat – spárkatou zvěř – je krátkozraké.

„Z pohledu ochrany lesa není pochyb, že obnova lesa bez snížení stavů spárkaté zvěře a efektivní chemické a mechanické ochrany lesa nebude možná.“

(Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR v roce 2019, MZe 2020)

Co je třeba v novele změnit?

1. Plánování lovu podle míry škod a kontrola lovu.

V zásadách chovu je nutné stanovit nejen povinnost udržovat početnost zvěře tak, aby neklesla pod minimální stav, ale také určit strop pro její početnost a nastavit rovnováhu mezi lesem a zvěří. To znamená, že početní stavy zvěře nesmí překročit přiměřenou míru poškození lesních ekosystémů: vysoké škody = vysoký odlov, přiměřené škody = udržování populace na stejné úrovni, nízké škody = možné zvýšení početnosti spárkaté zvěře. K tomu je nezbytné zavést i účinnou kontrolu lovu tak, aby jej myslivci nevykazovali jen na papíře. Kontrolu umožní například překládání tzv. markantů (důkazu o ulovení kusu zvěře) nebo nezaměnitelným způsobem provedených fotografií uloveného kusu zvěře.

Přiměřenou míru škod pak je nutné definovat ve vyhlášce. Tu musí Ministerstvo zemědělství předložit zároveň s novelou zákona. Bez znalosti prováděcích předpisů, které jako jediné mohou zajistit funkční nastavení plánů lovu, není možné vést odbornou diskusi o návrhu novely zákona o myslivosti. Budou-li napsané špatně, bude spárkatá zvěř i nadále spásat většinu mladých stromků a vlastníci i veřejný sektor budou každoročně ztrácet miliardy korun. K posouzení nestačí teze vyhlášky, ale musí být jasný limit poškození lesa, při kterém se zvyšuje či snižuje plán lovu.

2. Posílení práv vlastníků pozemků.

Organizace zastupující vlastníky více než poloviny honebních pozemků v ČR upozorňují, že spárkatá zvěř ničí jejich majetek a zejména menší vlastníci se nemohou účinně bránit ani řádně uplatňovat škody v reálné výši. Výkon práva myslivosti by měl být v maximální možné míře spojen

s vlastnictvím jako součást lesnického či zemědělského hospodaření v krajině. Nynější stav je pozůstatkem komunistického režimu, kdy myslivecké hospodaření je od zemědělského a lesnického odděleno a sleduje jiný cíl – maximalizaci početních stavů zvěře. Řešením, které musí novela mysliveckého zákona obsahovat je:

a) Umožnit vlastníkům lov netrofejové zvěře na vlastních pozemcích a chránit tak svou úrodu, louky či les. Podmínkou je samozřejmě splnění všech zákonných povinností a dalších pravidel a ztráta nároku na náhradu škody, když vlastník možnost lovu vlastními silami využije. Větší zapojení vlastníků do regulace zvěře je potřebné i proto, že v současném systému myslivců ubývá a nejsou schopni své povinnosti zajistit.

b) Snižít minimální výměry honitby ze současných 500 ha na například 200 ha. To umožní středním vlastníkům vytvořit vlastní honitbu a plně převzít zodpovědnost za myslivecké hospodaření. Zároveň to posílí vliv menších vlastníků na rozhodování v honebních společnostech. V období první republiky byla minimální výměra honitby stanovena na 115 ha.

Snížení minimální výměry honitby není na úkor životních nároků zvěře. Stanovení hranic honiteb je čistě organizační prvek pro výkon práva myslivosti a s nároky zvěře nesouvisí. Potřeby zvěře se odvíjejí od geografických podmínek a způsobů lesnického a zemědělského hospodaření v krajině. Životní teritorium jedince se pak například u srnců pohybuje v řádu stovek hektarů, u jelenů v řádu tisíců hektarů.

c) Zákaz pronájmu státních honiteb, který by vedl ke sjednocení lesnického a mysliveckého hospodaření ve větší části lesů v majetku státu. K výkonu myslivosti ve státních honitbách se pak formou povolenek k lovu dostane mnohem větší množství řadových místních myslivců. Myslivost je v tomto režimu prováděna například v Sasku pod odborným vedením státních lesníků, což vede ke snížení stavů zvěře i množství škod na lese.

3. Omezení invazivně se šířícího asijského jelena siky na chov pouze v oborách. Sika se kříží s jelenem evropským a likviduje tak náš původní druh a jeho genofond.

4. Vyřazení ze seznamu myslivci obhospodařované zvěře chráněné a ohrožené druhy zvířat.

Cílem je omezit ilegální lov chráněných živočichů, jejichž zařazení na seznam zvěře je anachronismem a rozdmychává spory o kompetence v rozhodování o regulaci některých z nich. Zařazení na seznam zvěře, byť je chráněná, posiluje míru ilegálního lovu některých druhů, které myslivecká tradice považuje za „škodnou“. Dva druhy ptáků – celoevropsky ohrožené kachny polák velký a polák chocholačka – jsou dokonce zařazené do kategorie zvěře, kterou je možno lovit. Je proto zapotřebí, aby druhy, které nepotřebují mysliveckou péči, byly ze seznamu zvěře vypuštěny. Tím není nijak dotčena možnost regulace těchto zvířat v případě, že taková potřeba nastane například s problémovými jedinci. Naopak čtyři druhy nebezpečných nepůvodních druhů v seznamu zvěře chybí a jejich zařazení na seznam lovné zvěře by rozšířilo praktické možnosti jejich regulace.

Zároveň je třeba novelou zákona o ochraně přírody řešit dovoz trofejí chráněných druhů z ilegálního lovu a pravidla legalizace tuzemských trofejí chráněných druhů živočichů.

Opakovaným každoročním okusem mladých buků vznikají „bonsaje“, listnáče nemohou růst, naději mají pouze smrky.

Po okousání vrcholu nejmladší stromky většinou odumírají.

Při loupání a ohryzu se do mladých stromů dostává houba, a ty po několika desetiletích odumírají na hnilobu nebo je oslabené napadají škůdci a dřevo je hnilobou znehodnoceno.

Rozdíl mezi vitální výsadbou kombinovanou s přirozeným zmlazením v oplocence a v jejím okolí, kde přirozené zmlazení spase zvěř.

Mimo oplocenku spárkatá zvěř spase veškeré přirozené zmlazení, zejména listnáčů a jedle.

Zdroje informací

1. Údaje o mysliveckém hospodaření v ČR, dostupné on-line na: <https://www.uhul.cz/mapy-a-data/poskozeni-zveri-jakekoliv/>

2. Inventarizace škod zvěří na lesním hospodářství České republiky, dostupné on-line na: <https://www.uhul.cz/portfolio/data-o-myslivosti/>

a
<http://www.uhul.cz/mapy-a-data/362-portal-myslivosti/data-o-myslivosti/723-isz>

3. Analýza škod zvěří a nákladů na ochranu lesů proti škodám zvěří v České republice, dostupné online na: <https://prosilvabohemica.cz/wp-content/uploads/2019/09/Anal%C3%BDza-%C5%A1kod-zv%C4%9B%C5%99%C3%AD-2019.pdf>

4. Beranová J., Černý M., Pařez J., Russ R., Zatloukal V., Havránek F., Merganič J., Pumpr P., Vyskot I. a kol. (2006): Způsoby omezení negativního vlivu zvěře na stav lesních ekosystémů, in: Vliv zvěře na stav lesa. Soubor informací a přednášek ze semináře, MŽP, Dobříš 2006

5. Gill, R. M. A., Fuller, R. J.: The effects of deer browsing on woodland structure and songbirds in lowland Britain, 2007, Ibis 149 (Supp. 2): 119–127.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1474-919X.2007.00731.x>

6. Čermák, P., Mrkva, R.: Browsing damage to broadleaves in some national nature reserves (Czech Republic) in 2000–2001, 2003, Ekológia (Bratislava) 22 (3): 132–141.
https://www.researchgate.net/publication/271211956_Browsing_damage_to_broadleaves_in_some_national_nature_reserves_Czech_Republic_in_2000-2001

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

Hnutí DUHA, Údolní 33
602 00 Brno, info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

T A
Č R

Druhé doplněné vydání vytvořeno v rámci projektu Spolupráce při adaptacích na změnu klimatu v klíčových lesnických a zemědělských oblastech (TL02000431) podpořeném v rámci 2. veřejné soutěže Programu na podporu aplikovaného společenskovedního a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ÉTA Technologické agentury České republiky.